

శ్రీః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీమాన్ వేంకటనాథార్యః కవితార్కికకేసరీ ।

వేదాంతాచార్యవర్యో మే సన్నిధత్తాం సదా హృది ॥

కవితార్కికసింహ సర్వతంత్రస్వతంత్ర
శ్రీమద్వేదాంతదేశిక విరచితం మహాకావ్యం

॥ యాదవాభ్యుదయః ॥

॥ ఏకవింశః సర్గః ॥

This document has been prepared by*

Sunder Kidambi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజమహాదేశికన్

His Holiness *śrīmad āṇḍavan* of *śrīraṅgam*

*This was typeset using skt, L^AT_EX, Itrans, and the **Tikanna** font.

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ యాదవాభ్యుదయః ॥

॥ ఏకవింశః సర్గః ॥

వాసుదేవ ఇతి నామ దధానః

పౌండ్రకస్తదను భూరిమదాంధః |

మానుషత్వకవచాంతరితేన

స్పర్ధతే స్మ హరిణా హతచిత్తః ॥ 21.1 ॥

హేతిపంచకమధారయత శ్రీ-

వత్సకౌస్తుభముఖాని చ మూఢః |

ఐశ్వరాణి చరితాని చ పూర్వా-

ణ్యాత్మనః స్వయమజుఘుషదాప్తైః ॥ 21.2 ॥

ఇంద్రజాలకుహనాదిషు దాక్ష్యాత్

ఈశ ఏష ఇతి మోహితలోకః |

అధ్యశేత భుజగేశ్వరశయ్యాం

ఆరురోహ విహగేంద్రవివర్తం ॥ 21.3 ॥

అన్వహం చ మహతీం వనమాలాం

మాల్యకృద్భిరుపకల్ప్య బభార |

నామధేయమదిశత్ సచివానాం

నాకనాయకవిశేషనిరూఢం ॥ 21.4 ॥

బద్ధకృత్రిమభుజాంతరయుగ్మం

శస్యమానమనుజీవిజనేన |

విశ్వకర్తురవతార ఇతి స్వం
బహ్వామంస్త బధిరో నిగమేషు || 21.5 ||

ఇత్థమీశ్వరవిడంబనరూపం
నాటకీయమనురుధ్య విహారం |
శోచ్యతామపి పరావరవిద్భిః
హాస్యతామపి జగామ జగద్భిః || 21.6 ||

మస్తకస్థితదురత్యయమృతోః
తస్య దూత ఉపసృత్య జగాద |
కృత్యశేషవినివేశితచిత్తం
నిరభయో నృపతినంసది నాథం || 21.7 ||

కృష్ణకృష్ణ గదతో గిరమర్థ్యాం
సంశృణుష్య మహతీమిహ మత్తః |
అప్రమత్తమతిభిః సహ మిత్రైః
ఆప్తవాక్యమవధీర్య న సిద్ధిః || 21.8 ||

అస్తి కశ్చిదవధారితభూమా
పూరుషః శ్రుతిగణేషు పురాణః |
స క్షితిం పరిగృహీతవిహారః
పౌండ్రకత్వమధిగమ్య భునక్తి || 21.9 ||

తస్య నిత్యనిరుపాధికభూమ్నో
విశ్వభోక్తురధిగమ్య తి తిక్షాం |
భుజ్యతే నియతకర్మవిపాకైః
యుష్యదాదిభిరిలా బహుభాగా || 21.10 ||

అర్థతత్త్వమిదమశ్రుతపూర్వం
శృణ్వతాఽత్రభవతా భవితవ్యం |

నిశ్చలీకృతహితాహితసీమ్నా
జిష్ణునా యదుకులస్య విభూత్యై || 21.11 ||

ఆదిశత్యఖిలలోకనియంతా
త్వామసౌ భజనసౌహృదనిఘ్నః |
ఈశితవ్యగణనాలిఖితస్త్వం
మా కృథా వితథమీశ్వరమానం || 21.12 ||

బాహ్యవర్తమని పరావరతత్త్వ-
వ్యత్యయేన వినివృత్తసతత్త్వ |
చిత్తవృత్తిమధిరోప్య విమూఢాః
శ్రేయసో హి బహిరేవ భవంతి || 21.13 ||

ఈశ్వరస్తవమసి చేత్ కుత ఏవం
న త్వదగ్రజ ఇతి ప్రమితిః స్యాత్ |
ద్వౌ యువాం పరమ ఇత్యపి దుఃస్థం
కస్తతో విషమ ఏవ న చాన్యః || 21.14 ||

అర్థవాదకుహనాభిరపి స్వాన్
ఈశ్వరాన్ విగణయంతి సురేంద్రాః |
నిష్ప్రమాణజనుషో జనవాదాత్
కః స్విదీశ ఇతి విశ్వనితి స్వం || 21.15 ||

గోపికాభిరపి కర్మభిరాస్తాం
బద్ధ ఏవ యది ముక్తివిధాతా |
అద్భుతస్థితిరనాంతరబాహ్యః
సప్తమస్తు సమయోఽయమపూర్వః || 21.16 ||

ఇష్ట ఏవ తు మదీశ్వరభావః
త్వన్ముఖైర్న ఖలు శక్యనిరోధః |

మత్సుఖాదిషు కథం విశయానైః
మత్పరత్వమపదం ప్రతిషేధ్యం || 21.17 ||

నామధేయమనపాయి మదీయం
త్యజ్యతాం ప్రథయ దాసతయా వా |
చిహ్నాధారణమనేన గతార్థం
కల్పనేన కథమీశ్వరభావః || 21.18 ||

తాదధీన్యనియమం యది బుద్ధ్వా
సోఽహమిత్యనుబుభూషసి తత్ స్యాత్ |
అన్యథా తు నిగృహీతిరలంఘ్యా
రాజభావతృషితైరివ భృత్యైః || 21.19 ||

పాప్మనాం తమసి పాతయిత్యాణాం
ఆత్మచౌర్యమధిరాజపదస్థం |
చోదితేన నియతోఽపి హృతాత్మా
చోరదండమవశాదుపయాతి || 21.20 ||

అభ్యుపేతబడిశామిషనీతిం
ప్రాప్తమిచ్ఛరథికారమయోగ్యం |
ఇష్టమర్థమనవాప్య వరాకః
ప్రత్యవైతి సహసా పరతంత్రః || 21.21 ||

నాపరాధ్యతి క ఏవ నియత్యా
పండితస్తు వినివృత్య సమింధే |
అస్తి చాద్య శరణాగతిరర్థ్యా
మత్పరస్య తవ జీవితమిచ్ఛోః || 21.22 ||

ఇత్యుదీరితవతి ప్రణిధౌ తం
ప్రత్యువాచ విహసన్ ప్రభురాద్యః |

పథ్యమద్య వచనం తవ మన్యే
యద్భ్రాపీషి చిరలిప్పితమేతత్ || 21.23 ||

ఉగ్రసేనభృతకా వయమేతే
నేశితార ఇతి విభ్రమవంతః |
సంప్రతి త్వదుపదేశమహిమ్నా
భావయేమహి తవేశ్వరభావం || 21.24 ||

త్వయ్యనీశ్వరమతిం న చ కుర్మః
త్వం పరోఽసి నియమేన పరస్మాత్ |
త్వాం దిదృక్షవ ఇమే వయమాశు
త్వత్పదం గతభియః ప్రతియామః || 21.25 ||

త్వాదృశం ప్రమితిమత్తమదృష్ట్వా
త్వయ్యనాదరవతామతిలోకే |
యామిమాం వదసి వాచమనూచీం
భాగధేయమివ పక్వమిదం నః || 21.26 ||

ద్రక్ష్యతే శరణమేత్య విభుస్తే
క్షేప్యతే చ న మయైవ న చక్రం |
గచ్ఛ శీఘ్రమభిధత్స్వ తమీశం
త్వాముపైతి కుకురధ్వజినీతి || 21.27 ||

ఆత్తహేతిరపసర్పనివృత్తౌ
చింతితాప్తమధిరుహ్య సుపర్ణం |
ప్రాస్థిత ప్రతిబలావసథాయ
ప్రాణితత్రిదశభూతిరనంతః || 21.28 ||

సాహసైకరసికేన తతోఽసౌ
పౌండ్రకేణ యుయుధే యదువీరః |

త త్సఖిత్వముపగమ్య చ పార్షణిం
 గృహ్లాతా సపది కాశిన్యవేణ ॥ 21.29 ॥

తత్ర వైరిప్యతనే సమకాలం
 పూర్వపశ్చిమతయా ప్రపతంత్యౌ |
 భావయన్ను భయతోముఖభావం
 ప్రత్యవిధ్యదధిసాయకధన్వా ॥ 21.30 ॥

వైరిసైన్యవితతేషు సమంతాత్
 దిజ్ముఖేషు సమమేవ పృషత్తైః |
 తస్య దీప్తరుచిభిర్వినిపేతే
 మధ్యగస్య కిరణైరివ పూష్ణః ॥ 21.31 ॥

విద్విషౌ యుగపదుత్థితవంతౌ
 సాగరావివ విలంఘితవేలౌ |
 రూపిణీ ఇవ రజస్తమసీ ద్వే
 సత్త్వవృత్తిరనఘః స జఘాన ॥ 21.32 ॥

అస్తమేవమనయద్యదుభాస్వాన్
 తావుభౌ జగదుపద్రవహేతూ |
 పూర్వతశ్చ పరతశ్చ భవంతౌ
 దుర్గ్రహావివ దురాసదదీప్తిః ॥ 21.33 ॥

తస్య తావుభయతో నిపతంతౌ
 భగ్నబాహువిటపాయుధపుష్పౌ |
 జగ్ముతుః పృథుకభావవిహార-
 క్షిప్యమాణయమలార్జునకక్ష్యాం ॥ 21.34 ॥

నామచిహ్నావసనాభరణాద్యైః
 నాథసంపదనుకారనిరూఢైః |

పౌండ్రకస్థితిమవాప్య సృగాలో-

ఽప్యన్వభూత్ కిల గతిం చ తదీయాం || 21.35 ||

విద్విషాం విహితవీరగతీనాం

ద్వారకోపగమితైర్ద్విరదాద్యైః |

కౌరవాధ్యుషితభాగవిభక్తైః

ఆహితప్రతిభరా క్షితిరాసీత్ || 21.36 ||

పాతితేషు విమతేష్యితి నామ

ప్రాప్య యాదవపురం పరమేష్ఠి |

ప్రేయసీభిరవిభక్తరసాభిః

వీతరాగసుభగో విజహార || 21.37 ||

జీవయుక్తమితరచ్చ విచిత్రం

ద్యూతమర్పితపణం విదధానః |

భావిభారతమహాహవసిద్ధైః

సూచనం వితనుతే స్మ శుభంయుః || 21.38 ||

తోషితత్రినయనస్య నృశంసః

కాశిరాజతనయస్య పురోధాః |

కల్పితాహుతిరజీజనదుగ్రాం

కాలవహ్నిపదవీమివ కృత్యాం || 21.39 ||

సాఽభిపత్య యదువీరసకాశం

హేతిరాజవిభవేన హతాశా |

జన్మధామని నిజే నియమస్థం

జంజపూకమభిసృత్య జఘాన || 21.40 ||

నిర్దదాహ నగరీమథ కాశిం

విస్ఫులింగ ఇవ మాధవదీప్తేః |

యాదవగ్రసనకౌతుకవత్యా
కృత్యయా సహ రథాంగకృశానుః || 21.41 ||

స్యందనద్విరదవాజిపదాతి-
ప్రాజ్యసౌ ధపరిపాటిసమృద్ధ్యా |
చక్రవహ్నివిభవేన తదాఽభూత్
చంద్రశేఖరవిలేపనభూమా || 21.42 ||

క్షేత్రమేతదవిముక్తసమాఖ్యం
ముక్తియోగ్యముపస్పృష్టమయోగ్యైః |
ఇత్యవేక్ష్య దహనేన తదర్థాం
సంస్కృత్యామివ చకార సుదృష్టిః || 21.43 ||

అప్రశాంతరుషమద్భుతదీప్తం
దగ్ధపైరిపురమాయుధరాజం |
నిర్జరాః ప్రతినిశామయమానాః
బిభ్యతి స్మ జగదుశ్చ జయోక్తిం || 21.44 ||

దైవతైరపి చతుర్ముఖముఖ్యైః
దత్తసత్కృతిరసౌ జితకాశీ |
ఇష్టనిర్వహణనిర్వృతచిత్తం
విష్టరశ్రవసమభ్యుపపేదే || 21.45 ||

ఆసురప్రకృతికేషు నిరస్తే-
ష్వేవమేభిరనుపాలితసఖ్యైః |
వానరో భుజబలేన బబాధే
దుర్మతిర్జగదిదం ద్వివిదాఖ్యైః || 21.46 ||

భూధరానుదహరద్భుజశాలీ
ప్రక్షిపంశ్చ నగరాణి మమర్ద |

క్షోభయన్ జలనిధీననువేలం
ప్లావయంశ్చ వసుధాం ప్రజహర్ష ॥ 21.47 ॥

అన్యవీరరహితామివ మత్వా
వారిరాశిరశనామవలింపన్ ।
ఆత్మనః సదృశమాద్రియతైకం
ధేనుకప్రమథనేన నియుద్ధం ॥ 21.48 ॥

ఏకదా హలధరస్య విహారే
సంపతన్నమితచాపలచేష్టః ।
ద్వారకోపవనపాదపభేదీ
విశ్వతః కిలకిలాం వితతాన ॥ 21.49 ॥

తాలకేతుయువతీర్విహారంతీః
త్రాసయన్ ముఖవికారవిశేషైః ।
క్రీడనోపకరణాని విభిందన్
క్షేడితాని విదధే విధిలూనః ॥ 21.50 ॥

తం ప్రవృత్త కపికృత్యమదూరాత్
బాధిత ప్రతిబలో బలదేవః ।
జంగమస్ఫటికభూధరకల్పో
రుక్మశైలరుచిరం నిరురోధ ॥ 21.51 ॥

వానరేణ సుహృదా దనుజానాం
యాతుధానసమరప్రథితేన ।
ప్రేషితాం ద్రుమశిలోచ్ఛయవృష్టిం
నిష్పివేష ముసలేన హలాస్త్రః ॥ 21.52 ॥

ఆపతన్నపసరన్నపి భేజే
 గ్రాహ్యతామివ చ దుర్గ్రహతాం చ |
 అగ్రతోఽభవదలక్ష్యత పశ్చాత్
 అప్రతర్క్యరభసో హరివీరః || 21.53 ||

తౌ పరస్పరగవేషితరంధ్రౌ
 కామపాలకపిసైనికపాతౌ |
 యోజితోద్ధతకరౌ యుయుధాతే
 దర్పదారుణదిశాగజసత్త్వై వ || 21.54 ||

తం ప్రలంబదమనః ప్లవగేంద్రం
 విప్లుతం పునరపి ప్లవమానం |
 కాలపాశనిగృహీతమరాతిం
 కల్పమానమభవాయ వివేద || 21.55 ||

సవ్యదక్షిణపరిక్రమణాభ్యాం
 ద్రాగలాతమయచక్రనిరీక్ష్యః |
 ఆతతాన హాలపాణిమదూరాత్
 అగ్నిసాలవలయస్థమివారిః || 21.56 ||

తం గృహీతగరుడానిలవేగం
 సర్వతో యుగపదేవ సమీక్ష్య |
 లాంగలీ జలధిలంఘనదక్షం
 లాఘవేన లఘయన్ విచచార || 21.57 ||

అంధకారమివ తం ప్రతిరుంధన్
 అర్యమేవ ముసలీ నిజదీప్త్యా |
 దిఙ్ముఖాన్యకలుషాణి వితన్వన్
 విశ్వదృష్టివిభవాయ బభూవ || 21.58 ||

ధూర్ణితాకులితకౌరవధామ్నా
 లాంగలేన లలితోద్ధతలీలః |
 యూథనాథమవరుధ్య కపీనాం
 మౌలిఘాతమవధీన్ముసలేన || 21.59 ||

వజ్రపాణిమహితాద్భుతభూమ్నా
 వానరేణ నిహతేన స రామః |
 వ్యాచకార వినతాభయదాతా
 పూర్వరామచరితం పునరుక్తం || 21.60 ||

ధర్మమర్మభిది దైవవిపాకాత్
 ఉద్ధృతే ద్వివిదనామని శల్యే |
 రేవతీరమణరేచితఖేదా
 నాకినశ్చ మునయశ్చ ననందుః || 21.61 ||

త్రాసితేషు విబుధేషు తదగ్రే
 పీతవంతమమృతం బలభద్రః |
 ప్రాపయత్ ప్లవగముఖ్యమితివ
 స్వర్గిభిః సహ సుధాశనభావం || 21.62 ||

భూతలే హాలధరాహితగుప్తౌ
 సారభూతసుభటగ్రహణేన |
 ఉంఛవృత్తిరుదరంభరిరాసీత్
 తాదృశేన తపసైవ కృతాంతః || 21.63 ||

ఏవమీషదవరోపితభారాం
 భావయన్ భువమతోషయదార్యాన్ |
 పూర్వదేవజనితానభినిఘ్నన్
 పూర్వజేన సహితో యదునాథః || 21.64 ||

భార్గవాదిభిరబాధితభూమ్నాం
 నిర్మమేష్వపి నికారపరాణాం।
 సౌ భహంసడిభికప్రభృతీనాం
 సూదనైరలఘయచ్చ ధరిత్రీం ॥ 21.65 ॥

ఉగ్రసేనవినివేశితరాజ్యం
 ఉన్నమయ్య యదువంశవిభూతిం।
 తస్య దిగ్విజయకౌతుకమాద్యః
 సప్తలోకతిలకో వితతాన ॥ 21.66 ॥

తన్నియోగమథ శేఖరయిత్వా
 స్వప్రశాసనవశంవదవిశ్వః।
 యావదుక్తనియతాఖిలవృత్తీన్
 యాదవానుపనినాయ సుధర్మాం ॥ 21.67 ॥

ఆత్మకల్పితధృతేరథ రాజ్ఞః
 సన్నిధౌ సచివపీఠనివిష్టః।
 మంత్రణాయ మహతో యదుముఖ్యాన్
 సముఖాన్ ప్రతిననంద ముకుందః ॥ 21.68 ॥

అభజత నరపాలముగ్రసేనం
 బహుమనుతే స్మ యదూంస్తథాఽపి తుంగః।
 క్వచిదభిలపనే విభక్తిశక్త్యా
 స్వగుణవిభూతిగుణీభవన్నివైకః ॥ 21.69 ॥

అధిగుణహరివంశవీరసంగాత్
 అపచితవాసవసంగమాభిలాషా।
 అతిశయరుచిరాం వహాంత్యభిఖ్యాం
 అచకమతేవ సభా తదాధిరాజ్యం ॥ 21.70 ॥

॥ ఇతి కవితార్కికసింహస్య సర్వతంత్రస్వతంత్రస్య శ్రీమద్వేంకటనాథస్య
వేదాంతాచార్యస్య
కృతిషు యాదవాభ్యుదయే మాహాకావ్యే ఏకవింశః సర్గః ॥